

فساد درایران

Image: CCo Public Domain

منابع طبیعی و دولت

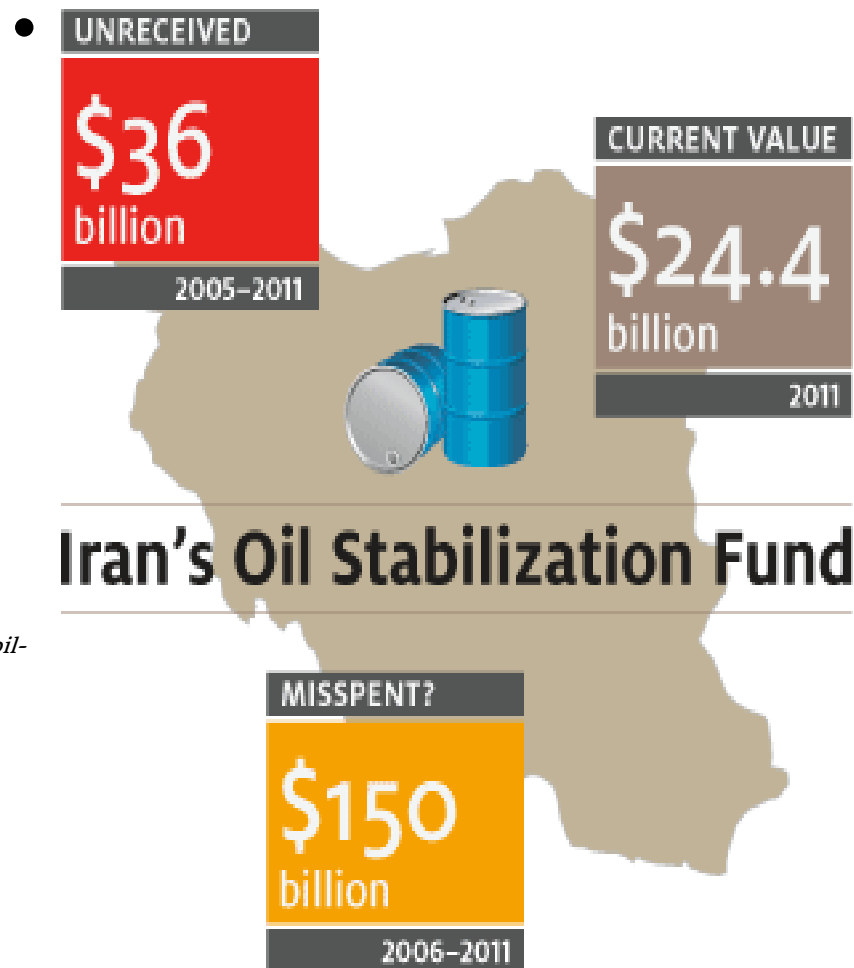
- ایران دومین تولید کننده بزرگ نفت در دنیا بعد از عربستان سعودی در سال ۲۰۱۱ است. (موسسه دیدبان درآمد: ایران، شاخص منابع دولت در ۲۰۱۳)
- تولید نفت و گاز، پنجاه درصد درآمدهای دولت و ۷۴ درصد صادرات کشور را تشکیل داده است. (۲۰۱۰)
- از سال ۲۰۰۵ تخمین زده شده که درآمد دولت از تولید نفت و گاز، ۵۰۰ میلیارد دلار آمریکا بوده است.

منابع طبیعی و دولت

بر اساس گزارش موسسه دیدبان درآمد درباره ایران، " مقامات از سرمایه گذاری در توسعه اقتصادی ناموفق بوده و مدیریت خود را در پشت پرده به صورت پنهانی انجام داده اند." آن ها ادامه می دهند: " ما معتقدیم دولت قانون خود در نظارت بر درآمدها را نقض کرده است."

Image: [Designlounge](http://www.resourcegovernance.org/publications/iran%E2%80%99s-oil-and-gas-management), <http://www.resourcegovernance.org/publications/iran%E2%80%99s-oil-and-gas-management>

منابع طبیعی و دولت

«فقدان شفافیت و پاسخ‌گویی شرکت‌ها و نهادهای حکومتی، نظیر شرکت ملی نفت ایران، باعث سرازیر شدن مقادیر قابل توجهی از سود [صادرات نفت] به سمت سپاه پاسداران ایران شده است.»

آنتونیو هیوتی (Antoine Heuty) مدیریت درآمد نفت و گاز ایران

موسسه دیدبان درآمد، فوریه ۲۰۱۲

منابع طبیعی و دولت

چهار اصطلاح مهم

1. نفرین منابع
2. اقتصاد رانتي
3. دولت های رانتيير
4. شرکت های رانتي حكومتی

منابع طبیعی و دولت

ایران: دو نهاد بزرگ رانتهی حکومتی عبارتند از:
• شرکت ملی نفت ایران

➤ در سال ۲۰۱۲ این شرکت دومین شرکت
نفتی بزرگ دنیا از نظر حجم و اندازه
بود. (موسسه منابع طبیعی و دولت،
۲۴ سپتامبر ۲۰۱۲)

Photo: wikipedia

منابع طبیعی و دولت

• ستاد

➤ دومین شرکت رانتهی حکومتی، ستاد اجرایی فرمان امام است که در سال ۱۹۸۹ توسط «آیت الله روح الله خمینی» تاسیس شد. با الهام از شیوه هایی که در نظام اقتدارگری شاه استفاده شده بود، ستاد شروع به کسب و فروش اموال مصادره شده کرد (مثل خانه ها و آپارتمان ها) و پول حاصله قرار بود برای خیریه خرج شود.

منابع طبیعی و دولت

➤ بازنگری اصل ۴۴ قانون اساسی در سال ۲۰۰۴ که به فرمان رهبر انجام شد، به تفسیری جدید منجر شد که خصوصی سازی صنایع بزرگ را مجاز کرد. ستاد و سپاه پاسداران از این ماجرا بهره بردند، برای مثال، در سال ۲۰۰۹، «شرکت مخابرات ایران» (TCI) خصوصی شد.

➤ در سال ۲۰۱۳، ارزش املاک و مستغلات و سهام شرکت های بزرگ و دیگر دارایی های ستاد، در حدود ۹۵ میلیارد دلار آمریکا تخمین زده شد.

منابع طبیعی و دولت

- هیچ نظارتی بر ستاد وجود ندارد، بنابراین هیچ پاسخ گویی افقی نیز در آن وجود ندارد.
- «سازمان بازرسی کل کشور» در ایران مجاز به بررسی ستاد نیست مگر این که توسط رهبری دستور داده شود.
- در سال ۲۰۰۸ مجلس رای به اصلاح آیین نامه های خود داد تا قدرت اش را در بازرسی نهادهای تحت نظر رهبری، مگر با اجازه وی، محدود سازد. (رویترز، ۱۱ نوامبر، ۲۰۱۳)

منابع طبیعی و دولت

➤ شهروندانی که اموال خویش را از دست دادند، مواردی را گزارش کردند که ستاد به آن ها پیشنهاد داده بود اموال مصادره شده شان را به خودشان باز فروشد، یا آن ها را در ازای خمس - نوعی پرداخت دینی - باز گرداند.

➤ گاهی اوقات شهروندان با دادن رشوه به مقامات تلاش کرده اند تا از مصادره شدن دارایی های شان خودداری کنند.

ایران: شاخص استنباط بین المللی از فساد

«شاخص اداره منابع» (۲۰۱۳)

این شاخص کیفیت اداره نفت و گاز و معادن را در ۵۸ کشور با بیش از چهار مولفه مورد ارزیابی قرار داد.

امتیاز مرکب کلی ایران ۲۸ از ۱۰۰ بود.

در رتبه بندی کلی، ایران در جایگاه ۵۳ در میان ۵۸ کشور بود.

← نمره عدم موفقیت و شکست

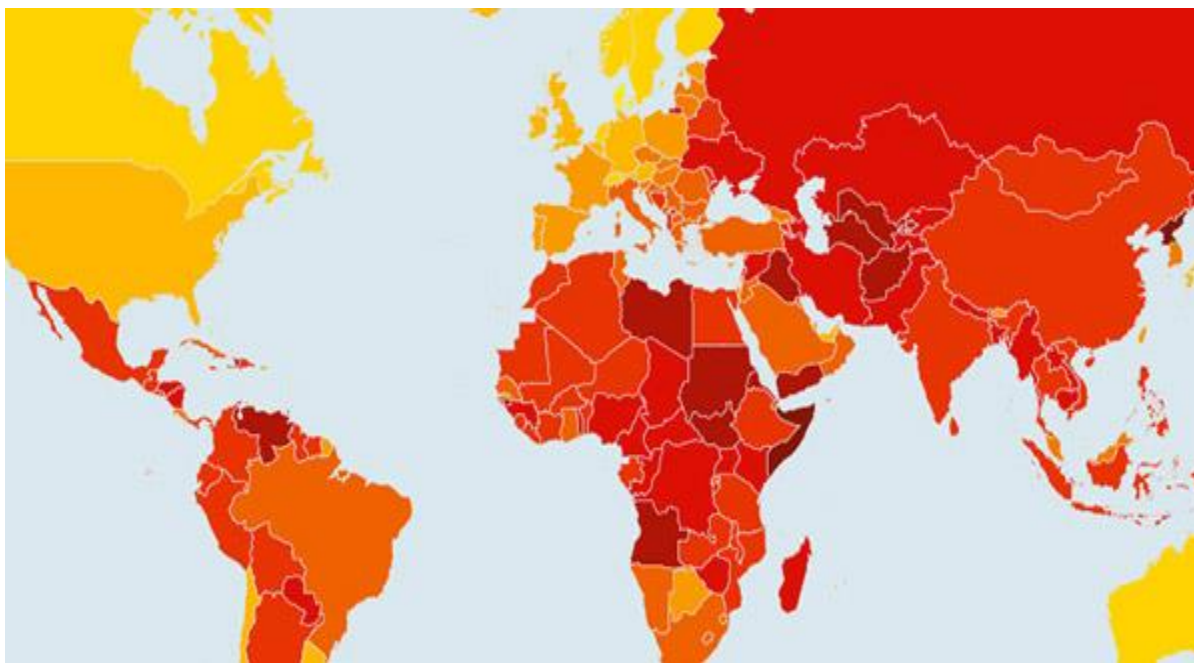
ادامه بحث: «شاخص اداره منابع» (۲۰۱۳)

مؤلفه ها

1. **تنظیمات حقوقی و نهادی:** امتیاز ایران ۲۶ از ۱۰۰، جایگاه ۵۴ در میان ۵۸
2. **رویه ارایه گزارش ها:** امتیاز ۳۳ از ۱۰۰، جایگاه ۵۶ در میان ۵۸
3. **به نظارت و کنترل کیفیت توجه کردند:** امتیاز ۲۶ از ۱۰۰، جایگاه ۵۲ در میان ۵۸
4. **به محیط توانمند ساز توجه کردند:** امتیاز ۲۳ از ۱۰۰، جایگاه ۴۲ در میان ۵۸

ایران: شاخص استنباط بین المللی از فساد

- «شاخص استنباط بین المللی از فساد» سازمان شفافیت بین الملل سطح درک و احساس فساد در بخش دولتی را در ۱۷۵ کشور و سرزمین اندزه گیری می کند که در این شاخص ۱۰۰ کاملاً شفاف و تمیز و صفر تا ۹ بدترین مطلق است.

۱۷۵ کشور

- در سال ۲۰۱۴، ایران قرار گرفته است.

ایران: شاخص استنباط بین المللی از فساد

- گزارش بانک جهانی «شاخص های حکومت داری جهانی»
گزارش آماری برای ایران برای سال های ۲۰۱۳-۱۹۹۶
- شاخص های حکومت داری بانک جهانی (WGI) در مجموع شش
شاخص حکومت داری را برای بیش از ۲۰۰ کشور و سرزمین گزارش
می دهد.

1. صدا و پاسخ گویی
2. ثبات سیاسی و عدم وجود خشونت
3. کارآمدی دولت

ایران: شاخص استنباط بین المللی از فساد

4. کیفیت تنظیم مقررات

5. حکومت قانون

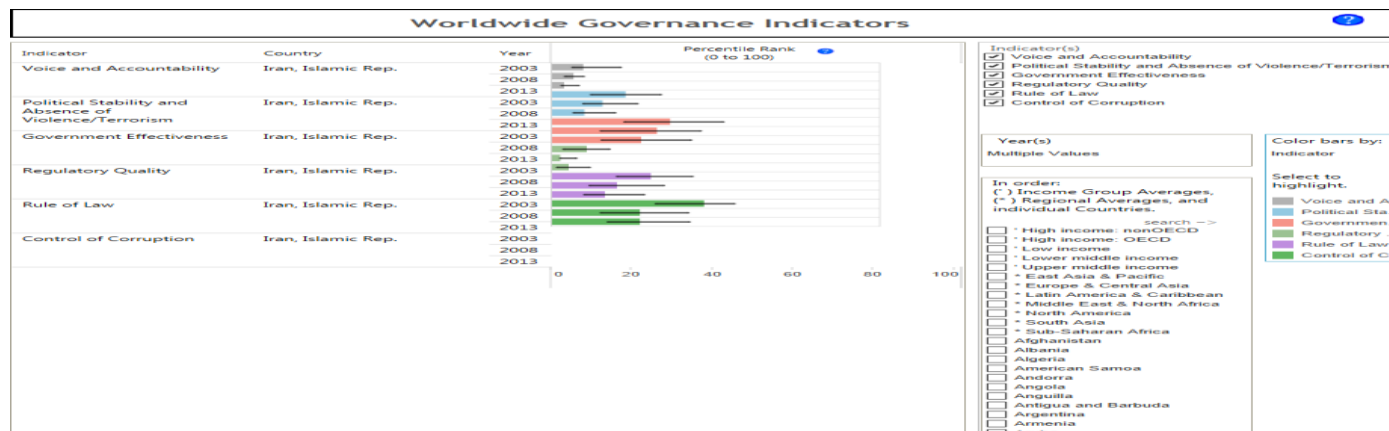
6. کنترل فساد

ایران: شاخص استنباط بین المللی از فساد

ادامه شاخص های حکومت داری بانک جهانی

آنچه این نمودار به شما نشان می دهد، رتبه ایران از ۱۰۰ در هر یک از این شاخص ها است، که درصد کشورهایی را که پایین تر از این رتبه قرار دارند، نشان می دهد. هرچه این عدد بالاتر باشد، امتیاز حکومت داری [کشور] بیش تر است.

[Note from Shaazka: I tried unsuccessfully to crop this image and just keep the percentile ranks but I don't know how to do it. The data is very useful and it's presented in a clear way in this table. Do you have the know-how to do this?]

Source: Kaufmann, D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010). *The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues*. The Worldwide Governance Indicators are available at: www.govindicators.org.
 Note: The Worldwide Governance Indicators (WGI) are a "research dataset summarizing the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These views are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, international organizations, and private sector firms. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

ایران: شاخص استنباط بین المللی از فساد

شاخص استنباط بین المللی از فساد سازمان شفافیت بین المللی (۲۰۱۳) ارزیابی می کند که چه کشورهای برای جلوگیری از فساد کار می کنند.

به دلیل عدم وجود نظارت پارلمان، ۱۴ کشور در جمع کشورهای هستند که خطر فساد در آنها بسیار بالا است:

الجزیره، آنگولا، کامرون، کوته وا، جمهوری دموکراتیک کنگو، مصر، اریتریا، ایران، لیبی، قطر، سریلانکا، عربستان سعودی، سوریه و یمن.

برای درس ۳ با ما همراه باشید

پاسخ و واکنش دولت به فساد- ایران و چین خارج از ابهام
سازوکارهای بین المللی

- ایران و کنوانسیون های سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد(UNCAC)
- چگونه زنان مصری در جنبش «شایفنگم» از(UNCAC)استفاده کردند.

- رویکردهای مقابله با فساد از بالا به پایین خوب بوده ولی کافی نیست